

Medalja Florence Nightingale — medicinskim sestram Jugoslavije

Mednarodni komite Rdečega križa podeljuje v spomin na samožrtovalno in vdano delo Florence Nightingale za nego ranjencev in bolnikov in razvoj sestrške službe vsako drugo leto medicinskim sestram in prostovoljnim sestram medaljo Florence Nightingale. Medaljo so ustanovili leta 1912, podeljujejo pa jo na predlog nacionalnih društev Rdečega križa in pomeni eno najvišjih mednarodnih priznanj na tem področju.

Po veljavnem pravilniku se lahko ta medalja podeli:

— diplomiranim medicinskim sestram, ki so si pridobile izredne zasluge z veliko požrtvovalnostjo do bolnikov in ranjencev v vojni ali v mirnem času;

— medicinskim sestram — voditeljicam ali organizatorkam akcij, ki so izkazale izredne usluge pri negi bolnikov ali ranjencev v vojni ali v mirnem času;

— prostovoljnim pomožnim sestram, ki so se po predpisih vključile v Rdeči križ in se izredno odlikovale z veliko vdanostjo bolnikom in ranjencem v vojni ali množičnih nesrečah;

— medicinskim sestram ali prostovoljnim pomožnim sestram, ki pripadajo kateri od navedenih kategorij in so padle pri opravljanju svoje častne naloge.

To visoko priznanje je po razpoložljivih podatkih v naši deželi dobilo enajst sestrá in prostovoljnih pomožnih sester Rdečega križa. V obdobju od leta 1920—1939 jih je med temi prejelo to odlikovanje devet, in sicer: Delfa IVANOVIC in Anka DJUROVIC (1920), Ljubica LUKOVIĆ (1925), Bosa RANKOVIĆ (1931), Sofija IGROŠANAC in Stefaniya PAPILOULOS (1933), Ružica HELIH (1953), Vera ŠLAJMER (1937) in Ksenija BERENGOVIĆ (1939). Vse te so dobile medaljo za izredne zasluge pri negi bolnih in ranjenih v balkanskih vojnah in med I. svetovno vojno kakor tudi za delež, ki so ga pripevale k razvoju sestrške službe v naši deželi po vojni.

Po osvoboditvi dežele pa so za izredne zasluge med narodnoosvobodilno vojno in po osvoboditvi pri negi ranjenih in bolnih in za napredek sestrške službe dobile to visoko priznanje medicinske sestre:

Vera **LIPOVŠČAK**, tedanji pomočnik generalnega sekretarja Rdečega križa Jugoslavije, in

Milica **ZEKOVIC**, tedanji pomočnik upravnika bolnišnice »Dr. Dragiša Mišović« v Beogradu.

Triindvajsetič so medaljo Florence Nightingale podelili v Ženevi meseca maja 1971. Ob tej priliki je Mednarodni komite Rdečega križa podelil 35 medalj sestram širom po svetu. Med njimi je to visoko mednarodno priznanje dobilo tudi šest medicinskih sester in prostovoljnih pomožnih sester Rdečega križa iz naše dežele, in sicer:

1. Razija **AJANOVIĆ**, medicinska sestra, rojena leta 1921 v Bosanskem Novem, referent za varstvo matere in otroka pri Zavodu za zdravstveno varstvo SR BiH.

Po diplomi je delala kot medicinska sestra v Higienem zavodu v Banjaluki. Med II. svetovno vojno se je zavzemala za preskrbo vojnih sirot in beguncev, oskrbovala partizanske odrede s sanitetnim materialom in zdravili ter negovala ranjene in bolne. Kot udeleženka NOB je postala sanitetni referent odrednega štaba, nato pa glavna sestra področne bolnišnice v Prnjavoru in sanitetni referent komande mesta v Tešnju. Po osvoboditvi je bila upravnik šole za otroške negovalke pri Glavnem odboru Rdečega križa BiH. Po ukinitvi šole od jeseni leta 1953 do danes je delovala v Zavodu za zdravstveno varstvo BiH. Med svojim tridesetletnim delom je sestra Ajanović prispevala velik delež k organizaciji sestrške službe v vojni in miru, z vso ljubeznijo skrbela za ranjene in bolne, si z izredno požrtvovalnostjo prizadevala za vzgojo kadrov in opravljala vrsto odgovornih prostovoljnih društvenih nalog, zlasti v organizaciji Rdečega križa.

2. Ivanka **JOVEVA KARADJOZOVA**, medicinska sestra, rojena 1916, umrla 1963.

Bogastvo duha, vedrina in smisel za razumevanje človeka v njegovih najtežjih razmerah so jo pripravili, da se je odločila za poklic medicinske sestre. Diplomirala je 1941 in delala v Skopju v vojaški bolnici, nato pa na kirurškem oddelku civilne bolnišnice. S sanitetnim materialom in zdravili je podpirala narodnoosvobodilno gibanje in se mu kot borka III. makedonske brigade pozneje pridružila tudi sama.

O njenem herojstvu in hrabrosti, kakor tudi o njeni nesebičnosti in požrtvovalnosti v skrbi za ranjence in bolnike z navdušenjem govorijo borci enot in odredov ter ranjenci, ki jih je navdajala z borbenim duhom in jim izkazovala pomoč.

Po osvoboditvi je delala pri vzgoji sestrškega kadra na novo ustanovljeni šoli v Skopju. Iz zdravstvenih razlogov je zapustila delovno mesto, a je še nadalje ostala aktivna članica Društva medicinskih sester Makedonije in Rdečega križa.

3. Slavijanka **VLAHČEVA**, medicinska sestra v pokoju, je diplomirala na Šoli za bolniške strežnice pri Društvu RK Jugoslavije leta 1921 v Beogradu.

Nad tri desetletja neutrudnega dela v zdravstvenem varstvu potrjuje veličino njene osebnosti, ki jo je v celoti posvetila blaginji človeštva.

Kot medicinska sestra je začela z delom na antimalarijski postaji v Štipu. Ko si je prizadevala za zatiranje malarije v Štipu in okolici, si je kot spoštovana osebnost pridobila splošno prijateljstvo. Pozneje je šla na delo v Protituberkulozni dispanzer v Skopju, kjer je postavila temelje patronažni službi in aktivno pripomogla k organizaciji in izvedbi besežiranja.

Med vojno je aktivno podpirala narodnoosvobodilno gibanje, ob osvoboditvi Skopja pa se je pridružila 14. makedonski brigadi, kjer je pomagala ranjencem in bila ranjena tudi sama.

Po osvoboditvi je bila direktor šole za medicinske sestre z nalogo, da šolo organizira. Pozneje je bila pri ministrstvu za ljudsko zdravje, in sicer kot načelnik oddelka za medicinski pouk, pozneje pa na oddelku za tuberkulozo. Dolgo vrsto let je aktivno sodelovala pri organizaciji Rdečega križa.

4. Milesa **STANOJLOVIĆ**, rojena 1923 in padla leta 1943. Mlada vaško dekle, ki se je že v prvih dneh vstaje pridružilo partizanom z željo, da bi sodelovala v boju. Z delom in prakso je postala znana partizanska bolničarka,

ki je z vso ljubeznijo in požrtvovalnostjo opravljala svoje delo. Tudi v najtežjih dneh sovražnih ofenziv, ko se je z ranjenci umikala po najtežjih planinskih delih Srbije, Bosne in Črne gore in v najtežjih okoliščinah — pozimi, ob pomanjkanju hrane in opreme — je posvečala skrb ranjencem in jih negovala. Postala je bolničarka sloveče Prve proletarske brigade, pozneje pa tudi upravnik bolnice. Posvetila je vso svojo ljubezen in znanje pomoči ranjencem, da bi čimprej ozdraveli. Leta 1943 je v kanjonu Pive — padla, prerešeta od sovražnih strelcev v trenutku, ko je z namenom, da bi zavarovala težko ranjene — odvrnila sovražnikovo pozornost drugam. Ranjenci so bili rešeni.

V spomin na to malone legendarno junakinjo, požrtvovalno in vdano negovalko, se mnogo otroških ustanov v naši deželi imenuje po njej.

5. Dobrila **PETRONIJEVIĆ**, rojena leta 1922, je končala svoje življenje leta 1941. Dovršila je učiteljsiše. Diplomsko prostovoljne pomožne sestre Rdečega križa je dobila v Užicu.

Ob vdoru Nemcev v Jugoslavijo leta 1941 je odšla na delo v užiško bolnišnico, kjer je pomagala pri negi in zdravljenju ranjenih vojakov. Vključila se je v priprave na upor. Zbirala je mlada dekleta in jih učila za bolničarke. V trenutku vstaje se je z vso ljubeznijo in požrtvovalnostjo posvetila negi prvih ranjencev in si prizadevala, kjerkoli je bilo mogoče, da jim kljub velikim žrtvam in nevarnostim zagotovi potrebno medicinsko pomoč.

Ko je bilo Užice leta 1941 osvobojeno, je svoje ranjence premestila v tamkajšnjo bolnišnico in jih negovala. Organizirala je zbiranje hrane in sanitetnega materiala.

Po nemškem napadu na Užice se je umaknila hkrati z ranjenci. Toda medtem so jih zajeli in v spremstvu so morali v Užice nazaj. Ranjence in drugo osebje so pobili, Dobrila pa je vzela strup.

6. Darinka **MESTROVIC**, rojena v Prokuplju. Leta 1940 je začela študirati medicino. Ob vstaji leta 1941 se je vrnila v Prokuplje in v tamkajšnji bolnišnici dokončala bolničarski tečaj. Vstopila je v topliški partizanski odred.

Bila je nadvse hrabra in požrtvovalna, spretna in iznajdljiva ob nastanitvi ranjencev in na umiku. Skrbela je za ranjence, jih negovala in jim pomagala, prav tako pa tudi prebivalstvu, zlasti ženam in otrokom po vaseh, ki so bile brez kakršnegakoli varstva.

S hrabrostjo in požrtvovalnostjo se je ponovno izkazala leta 1942. Pred sovražnim napadom so se ranjenci in bolniki umaknili v podzemeljske jame. Darinka je ostala z njimi, si prizadevala, da jim pomaga, ter jih navdajala s pogumom, da so vzdržali. Celih dvajset dni je preživela pod zemljo v planini, ki jo je sovražnik preiskoval korak za korakom. In ko so jih odkrili, so se uprli z orožjem, uničevali so vse, karkoli bi utegnili koristiti sovražniku, nato pa so sprožili bombo, pri čemer so izgubili življenje tudi sami. Darinka je bila z njimi.

Podoba tega pogumnega dekleta, ki je z vso ljubeznijo in požrtvovalnostjo opravila svojo humano dolžnost, je navdihnila našo znano pesnico Miro Alečković, da je napisala pesem, posvečeno Darinki.

Izredne zasluge in priznanje, ki so ga dobile naše medicinske sestre, nas navdajajo s ponosom in željo, da jim v imenu vseh sester Jugoslavije izrazimo najiskrenejše čestitke in zahvalo za nesebično prizadevanje.

Te vrstice, v katerih seznanjamo zdravstveno javnost z imeni teh neutrudnih, prizadevnih in požrtvovalnih delavk, in kratki oris njihovih zaslug naj bodo skromno priznanje za njihovo požrtvovalno delo in pomemben prispevek k razvoju sestrske službe v naši deželi.

Viš. med. s. Vlasta Pecović — Beograd

INTEGRIRANO ZDRAVSTVENO VARSTVO V VOJNI

Vsekakor bi bilo pretirano reči, da je zdravstvo zlahka opredelilo svoje mesto in vlogo v konceptu splošnega ljudskega odpora. Ne zavoljo pomanjkanja zavesti ali zaradi odpora, ki bi bil lahko posledica tradicij, ko se je zdravstveno varstvo v dosedanjih vojnah uresničevalo dvotirno, pri čemer je na enem tiru opravljala svojo funkcijo sanitetna služba armade kot glavni in suvereni dejavnik, na drugem tiru pa zdravstvo kot pomožni in sanitetni službi celo podrejeni dejavnik. Razlogi so globlji! Gre za izredno zapletena vprašanja, za zelo tehtne in odgovorne odločitve, s katerimi se zdravstvo srečuje nasploh, da bi zanesljivo — ali vsaj kar najbolj zanesljivo — ustreglo potrebam zdravstvenega varstva v splošnem ljudskem odporu.

Danes je povsem očitno, da dobiva zdravstveno varstvo v okoliščinah sodobne vojne čedalje večji pomen. Zdravstveni delavci, bodisi tisti v armadi, bodisi tisti v zdravstvu, se danes tega dejstva zelo dobro zavedajo. Predvsem bi lahko ugotovili zelo zanimivo tendenco, ki ni več samo težnja, marveč tudi že neizogibna potreba, da tradicionalna diferenciacija med poklicnim vojaškim zdravstvenim delavcem in tistim v civilnem zdravstvu izginja čedalje bolj.

Narodnoosvobodilni boj je bistveno zabilisal, lahko bi rekli, z eno samo potezo dotakratne razlike med njima, saj je med »partizanskim«
zdravnikom in tistim, ki ni delal v partizanski enoti, bila samo določena delitev dela. Oba sta pa, vsak na svojem mestu, opravljala delo za revolucijo. Povojno obdobje ju je spet ločilo poklicno in po družbenem statusu. Današnji čas, ko je ljudska obramba prerasla v splošni ljudski odpor, pa sta se spet srečala na enem tiru, ker je skrb za zdravstveno varstvo naše obrambe postala vsakdanja skrb obeh, celo z obrnjenim podarkom — zdravstvo je temeljni, bistveni element zdravstvenega varstva v splošnem ljudskem odporu. V zdravstvu že uveljavljeni izraz **integrirano zdravstveno varstvo** kot sistem zdravstvenega varstva v vojni opredeljuje omenjeno dejstvo.

Če bi želeli natančneje določiti pojem integriranega zdravstvenega varstva v vojni, bi mogoče lahko rekli, da pomeni **funkcionalno združevanje vojaške sanitete in zdravstvene službe**.

Albin Šivic
(»Naši razgledi« št. 2/72) Prir. N. J.)